

Nr 153.

Av herr **Lindhagen**, om hänvändelse till regeringen i syfte att statsmakten må söka att genom samvetspolitik och verklig kristendom bringa lidandet erforderlig hjälp.

Det förhåller sig med samhällslivet på jordklotet liksom med detta senare självt. Det sjuder och kokar i innandömena. Men allt detta jäsande liv hålles i tygeln av ett förstelnat skal, som omsluter det hela och endast vid sällsynta tillfällen kan förhindra elden att bryta fram genom omhöljet.

Även i vår tid brottas livet med formerna, kämpa de oräkneliga mänskliga lidelserna och behoven med samhällsordningen. Av kända anledningar är denna kamp tillspetsad till sitt yttersta just nu. Skall livet icke nu omsider lyckas spränga de omänskliga formerna frågas från ett håll. Männe icke samhällsordningen skall bestå provet och tvinga tillbaka det rasande anloppet, spörjes ängsligt från ett annat håll, Lidandets stämmor söka tusenfalt att göra sig hörda. Människan-slaven bänder hela sin kraft för att slita formalismens tvångströjor. Det är en tid för det myckna talandet och för ropandet framför de stängda portarna till livets förgårdar. När skall detta tusenstämmiga sorl omsider tystna? När skall all denna kraft, som ödslas i fåfäng brottning mot dessa murar, få en bättre användning? Mänskligheten längtar osläckligt efter idoga handling, efter den stora tystnaden, där man hör spadtagen, som förvandla obruten mark till åkerfält.

Inför dessa påfrestningar kunna fördomarna, lagarna, privilegierna icke längre stå alldeles oberörda. Man måste åtminstone av självbevarelsedrift göra något för att dämna på något sätt emot den nya hotande syndafloden. Kanske bland dessa olustförmimmelser i det beståendes obönhörlighet också blandar sig ofrånkomligt någon glimt av samvete.

Denna målning ger, tror jag, en ganska god bild av det nuvarande tillståndet och av de senaste tidernas så kallade *sociala arbete* som fyller statsmakten med så mycket bekymmer. Något måste göras men hjärtelaget har icke genomströmmat våra bevekelsegrunder eller våra handlingar. Man sätter intressepolitiken till läkare för missförhållandena

eller med andra ord bocken till trädgårdsmästare. De många förhindren aumäla sig i stormkolonner från alla väderstreck och bygga upp sina taggtrådsstängsel mot de framryckande mänskliga behoven.

Ett stort lidande anmäler sig och säger: här är jag, jag fryser, svälter och dör snart. Följden blir ett uppdrag att utarbeta *statistik* över lidandet och allt vad som därmed kan antagas äga sammanhang. En stor och dyrbar apparat sättes igång, papperet växer till stora berg. Tiden går, det ena året avlöser det andra. Under denna väntan stupar det ena människoödet efter det andra ohulpet på livets grymma valplats. Slutligen äro de nya pappersmurarna färdiga. Man har gjort någonting. En ny spärrfästning emot allt detta som tigger och ber och lotar.

Emellertid, det obehagliga sorlet upphör icke. Man är på djupen icke nöjd med samhällsordningens sålunda ådagalagda välvilja. Denna sätter då sina *juridiska experter* i gång för att utfinna något, som kan uträttas med stöd av den vetenskapliga behandlingen. Trots bristen på arbetskrafter och god vilja ger statsmakten sina funktionärer inom de olika departementen en sorglös order att någon gång i tidernas längd utfundera något var och en i den del av hela frågan, som formellt faller under hans befogenhet. En del händer sätts i gång, och den ena vet icke vad den andra gör. Även nu infinna sig bjudna eller objudna de tusentals förhindren såsom främste sakkunnige medarbetare. Åren gå. Under tiden dör kon, medan allt detta gräs växer. Till sist framkomma från olika håll åtskilliga förslag. De behandla olika bitar av samma sak. Inget sammanhang i tankar och arbete har ens ifrågasatts. Det ena är därför icke likt det andra. En rikedom av former och förhinder för det, som skulle hjälpas. Den stora saken står kvar, ensam och övergiven, avklädd in på bara kroppen, utsatt för väder och vindar.

Nu uppstå ganska begripligt åtskilliga betänkligheter hos samhällsordningen, huruvida dessa alster av skarpsinnet skola tagas för goda av den representation för missnöjet på djupet som denna ordning lagat, låt vara efter sitt eget beläte. Visserligen är denna folkförsamling organiserad efter grundsatsen splittra och härska. Det är en intresrepresentation, där de olika begärelserna för egen del sannolikt skola slå ihjäl varandra. Men i alla fall kan en viss försiktighet vara av nöden. Därför tillsättes *en kommitté*, där dessa stridande intressen, så vitt de hava många valmän bakom sig, bliva representerade. Där gäller det nu att samarbeta de olika målsmännen och på detta sätt få ut något slutligen även av deras kommittenter i partierna.

Alla bli mycket snart eniga om att åsidosätta minoritetskrav, som ej äro representerade. Därefter vidtager dragkampen inom kommittén mellan de olika intressenas representanter. Om åtskilligt mera oförargligt enar man sig kanske, däremot sällan om huvudsaken. Det finns då två möjligheter: antingen att var och en går sin väg fullt ut, så att det synes var man har varandra. Eller också så, att man inlåter sig i byteshandel och åstadkommer en kompromiss. Detta sista strävande blir merendels den väg man bestämmer sig för. Detta är nämligen regeringens avsikt med kommittén. Man räddar därigenom också kommitténs prestige. Var och en får slutligen något av sitt eget och de som vilja förändringar hoppas mycket av sin vunna andel, under det att de som önska upprätthålla det bestående förirösta på att vad de andra fått ej skall i tillämpningen betyda så mycket. Vanligen får också den sista uppfattningen rätt. En organism, som styckas i bitar, förlorar sin kraft och utträttar ej något.

Nu har kommittén eller de sakkunniga, såsom de olika intressenas målsmän numera kallas, avlämnat sitt kompromissförslag. Reservationer förekomma i en och annan småsak, och någon gång kan man också påträffa ett försök till grundskott av något »enfant terrible», som av något öde eller misstag kommit med. Betänkandet åtföljes helst av ny utförlig statistik samt många och vidlyftiga utredningar, ofta vidlyftigare ju mera de röra sig om solklara saker. Ingen kan undgå sitt öde att i en politik, där kvantiteterna härska, även söka imponera genom det voluminösa.

Nu måste *regeringen* taga position. Det är en kinkig sak. Tid saknas i följd av de myckna göromålen och ingen kan heller i regel sätta sig in i saken mer än departementschefen. Han har plikt att göra det, ehuru även han är synnerligen upptagen och i mycket måste lita på sina underordnade. De senare bevaka ofta sina egna obstruktiva synpunkter på saken. För att bereda departementschefen något stöd gent emot denna funktionärernas konservatism inrättades nyligen statssekreterarämbetena. Dessa besattes sedan, utom i finansdepartementet, med expeditionscheferna såsom självskrivna. Och så var den reformen avslutad.

Det är således vanligen departementets chef eller någon honom underordnad ämbetsman, som i regeringens namn avgör, om och i vad mån betänkandet skall framläggas för riksdagen. Härvid spelar en dominerande roll icke så mycket vad som är mest gagneligt för folket enligt livets krav, utan i vad mån saken kan antagas gå igenom i riksdagen. För detta ändamål företages en *gissningsberedning*, stödd på erfarenheter och symtom. Är saken mycket brännande eller omtöcknad

av ovisshet, tillkallas ledarna för de partier, som ha flesta antalet valmän eller utsikt att få det och således äro de farligaste. Denna överläggning följer ungefär samma lagar, som kommitténs riktlinjer, och slutar även gärna den med en kompromiss, lika med kommitténs eller något förändrande densamma.

Härefter överlämnas förslaget med friskt mod till *riksdagens avgörande*. Nu skulle väl de verkliga realiteterna komma till tals, sådana de äro, genom sina utsedda representanter. Men detta är en ganska stor illusion. Förr sades det ifrån ofta, ehuru även då utgången mången gång blev byggd på bytesuppgörelse. Numera äro regeringens framställningar i de flesta fall på förhand avgjorda och det hjälper icke att resa invändningar, icke ens de allra mest befogade. Man lyssnar icke till dem. Folkrepresentationen är mindre än förut folkmedvetandets osminkade röst, utan ett knektehåll åt en partiregering. Det är icke värt att förundra sig eller vredgas häröver. Det är ett förhållande, som ligger i sakens natur.

Det förefaller vara en naturlag, att vad som går fram segerstolt och når sin höjdpunkt, därifrån ohjälpligt går tillbaka och sjunker ned igen i följd av samma principer, som förde rörelsen till tinnarna. Det måste väl förhålla sig på samma sätt med *demokratiens väg genom parlamentarismen*.

Folket började sin kamp mot den absoluta regeringsmakten och dess ministärer med att tilltvinga sig en representation med lika makt och myndighet som regeringen. Hunnen så långt fann det helt naturligt, att denna representation också bestämde över regeringens sammansättning, eller med andra ord övertog regeringen själv. Detta kallades det parlamentariska regeringssystemet.

Man kan redan nu mycket väl överskåda detta systems verkningar på grund av vunnen erfarenhet. I och med bildandet av en parlamentarisk regering är det slut med parlamentet eller åtminstone dess majoritet. Den politik regeringen för är ingen annan än majoritetens. Dess ledare eller förtroendemän behärska därifrån riksförsamlingen på samma sätt, som de förut behärskade sin partiförsamling. Opposition är illojalitet och äventyrar partiets regeringsmakt. Underbefälhavarna äro beroende i sin ställning av sina överordnade och hålla sig stilla. Förr kunde man vinna anslutning för ett mänskligt krav, därför att männen i riksdagen voro självständiga och stodo i opposition mot regentens ämbetsmannaministär. Under det parlamentariska systemet blir situationen, som sagt, en annan. En framställning om behjärtandet av ett betydelse-

fullt livskrav, som är åsidosatt, möter ringa eller ingen förståelse, såvida det icke framförts eller protegeras av regeringen. Riksförsamlingen var förut en fristat, nu är den ett lydland. Från den oppositionella högern kan i ty fall allra minst väntas bistånd.

Man skulle då kunna tro att vädjandet kunde påräkna välvilja av den demokratiska regeringen. Även detta är en illusion, uppkommen i följd av förbiseendet, att den demokrati som nu triumferar är väsentligen en formaldemokrati. Till realdemokratien är det långa vägar. Må vi besinna, att folket här representeras av partier, som strida om makten för särintressen. Alla äro vi radikala i tillgodoseendet av våra egna intressen och konservativa, när det gäller tillmötesgående av andras. Även demokratien är splittrad i fraktioner, som lika ofullkomligt tänka på andra, men så mycket mer suveränt på sig själva. Varje sådan grupp har dessutom för tillfället endast ett par högst tre pilar på sin båge. Begär man ytterligare skottväxling, saknas ammunition och taktik och över huvud taget känsla för ämnets realpolitiska innebörd.

På detta sätt bli en myckenhet lidande och många realpolitiska ämnen lämnade obeaktade även av ett demokratiskt styrelsesätt. Till allt detta kommer en mycket viktig sak. Intressepolitiken tvingar alla att syssla företrädesvis med sin makt och sin fördel. Ett visst intresses större berättigande adlar visserligen också ett sådant strävande, men långt ifrån tillräckligt. Kärlekslivet ligger i det stora hela i sin linda, under det självisheten omhägnas. Forna maktägares later, som bekämpats av demokratien såsom hinderliga för dess växt, ikläder sig nu demokratien självt. Vi äro alla människor och den samhörigheten kan icke utplånas av någon författning.

Mellan administrationen och demokratiens funktionarism uppstår dessutom snart tycke. Detta leder till äktenskap och så övertar den förra gärna målsmanskapet för att ej säga faderskapet på grund av träning och herravälde över formerna.

Under sådana förhållanden inträffar det ofta, att obstruktiva reformförslag icke heller möta kritik av ett vänsterparlament och dess regering annat än då de komma i konflikt med de aktuella ärenden, på vilka regeringen håller sig flytande. Utan tvekan utformades och antogos även av det svenska vänsterstyret exempelvis två så utpräglat obstruktiva, förfelade författningar som grundlagsreformen om parlamentarisk kontroll och civillagstiftningen om frigörelse av de hundra tusenden lägenhetshavarna med egna hus på annans grund. För andliga verkligheter kan, helt naturligt, icke ens en skenbar välvilja uppdrivas. Samvetspolitiken är en främmande sak för oss alla.

Emellertid och genom det formella motståndet mot det levande livet, har medelst en dylik kretsgång icke kunnat tillgodoses mer än med en gammal lapp på det gamla klädet. Följden blir nya kretsgångar, som avlösa varandra och komma var och en med sitt nya lappverk. Generationer kunna gå förbi på detta sätt. Under tiden sargas människor till döds av de taggiga stängseltrådar, med vilka ett så beskaffat lagstiftningsarbete söker skydda gammal ordning mot nya realiteter.

Må vi ej heller förglömma att individen också är ett litet samhälle, som avspeglar enahanda tvekamp mellan samvetet och den yttre fördelen.

Denna kamp mellan form och innehåll kan med hänsyn till dess gestaltning i vår tid kallas *makulaturismens tidevarv*. Det tornar upp murar av papper, uppskov och ouppfyllda löften. Men sorlet från det stora människohavet upphör aldrig, förrän intressepolitikens makulaturism sopats bort av samvetetspolitikens varma golvström.

Nu kan visserligen även makulaturismens verk uppvisa ett och annat av värde. Det avkastar alltid något och hjälper en och annan här och några där. Ja ibland, när påfrestningarna äro våldsamma, kan ångesten och kanske något litet samvetet också på en slump göra avsevärda medgivanden. Icke ens dessa i regel små framsteg ses gärna på vissa håll. Man tycker, att det går för fort även med en sådan snigeltgång, samt är glad och lycklig att istället få använda pengarna till skytteanslag, ett litet krigsfartyg eller en mycket stor kanon.

Det är då så mycket angelägnare att nu samtidigt markeras en motsatt väg, och hemställer jag därför under åberopande av vad ovan anförts,

att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte:

1) uppmärksamma hurusom de sociala kraven och tidens övriga påfrestningar mötas inom administrationen och av intressepolitiken med *makulaturism* i *utredningarna* och därav följande *obstruktionstendenser* i *förslagen*,

2) behjärta angelägenheten, att detta *makulaturismens tidevarv* nu må ställas på avskrivning, och att statsmakten i stället söker genom samvetespolitik och verklig kristendom skänka lidandet tillräcklig hjälp i rätt tid och i de enstaka fallen lika väl som i de många.

Stockholm den 31 januari 1921.

Carl Lindhagen.